

ŽALBA

U izdanju Vijesti 29.07.2022. objavljena je [kolumna](#) Ratke Jovanović-Vukotić, sa sljedećim navodima:

"U komisiju je (*predsjednik države Milo Đukanović*), u skladu sa gorepomenutim predlogom, imenovao "ljude koji poznaju pravo".

I **opozvao ih** čim je premijer Abazović prihvatio izazov, birajući za komisiju ne samo "ljude koji poznaju pravo", nego i jednoga "koji dobro poznaje istorijski kontekst"...

Ali, on je vrijeđao gejeve i žene?

Jeste, nažalost, ali to nije bilo prepreka da pored njega sjede stotine "ljudi koji poznaju pravo", uključujući najuglednije sudije, tužioce i advokate.

Zato što oni nijesu bili licemjeri, da nekoliko sati sjedjenja sa kolegom odbiju zbog njegovog uvredljivog rječnika.

A da istovremeno čašću smatraju to što decenijama stoje na prijemima sa onima koji su - ne samo govorom mržnje nego i policijskim privođenjem - u smrt poslali više od dvjesto crnogorskih mladića...".

Smatram da su citiranim dijelom teksta prekršena načela 1, 2 i 8 Kodeksa novinara/novinarki Crne Gore.

Činjenična tvrdnja da postupam po nalogu Mila Đukanovića, predsjednika države i Demokratske partije socijalista (DPS)

1. U tekstu je navedeno da je predsjednik države Milo Đukanović „opozvao“ tri osobe, među kojima i mene, iz komisije za stručno preispitivanje teksta Temelnog ugovora između Crne Gore i Srpske pravoslavne crkve.

Ova tvrdnja ne odgovara javno objavljenim izjavama sve tri članice, iz kojih se nije moglo zaključiti da ih je Đukanović „opozvao“. Ja sam se prva demonstrativno povukla zbog imenovanja protivnika ljudskih prava u istu komisiju¹, druga je zaprijetila povlačenjem ako osporeni član komisije ne bude zamijenjen², treća je rekla da poštuje naše stavove i da ne vidi smisao ostanka u takvoj „krnjoj komisiji“³. Ni Đukanović nije izjavio da je opozvao bilo koga od nas.

Tvrdim da ne postoji bilo kakav dokaz, ili činjenično utemeljen osnov, za zaključak da sam „opozvana“ iz komisije. Radi se o gruboj neistini, koja je plasirana maliciozno, i koja šteti mom ugledu. Smatram da se u ovom slučaju radi o kršenju načela 1 i sljedećim njegovim standardima:

“Novinari/novinarke nikada ne smiju da objave informaciju za koju znaju da je lažna ili zlonamjerna.”

“Novinari/novinarke nikada ne smiju da objave neosnovanu optužbu na račun drugih, koja ima za cilj da ugrozi reputaciju tih osoba.”

Imajući u vidu činjenično stanje stvari, kolumnistkinja Jovanović-Vukotić je morala znati da objavljuje lažnu informaciju. Nije se radilo o složenoj informaciji koju je trebalo dodatno provjeravati, već o gruboj neistini, za koju nije postojalo nikakvo činjenično utemeljenje. Glavni urednik Vijesti, koji na osnovu Zakona o medijima odgovara za cjelokupni objavljeni sadržaj, morao je znati da se radi o neosnovanoj optužbi koja ima za cilj da ugrozi reputaciju, imajući u vidu sve što su Vijesti prethodno objavljivale i o sastavu komisije⁴, i o razlozima napuštanja komisije, kao i moje i nedavne⁵ i višegodišnje kritičke izjave o vlasti koju je prethodnih decenija oličavao Đukanović⁶.

Čim sam zvanično obaviještena, iz kabineta predsjednika Vlade, ne od predsjednika države, da je u istu komisiju imenovan advokat Velibor Marković, osvjedočeni protivnik ljudskih prava, čije djelovanje je i Zaštitnik ljudskih prava i sloboda označio kao grubu diskriminaciju, odlučila sam da ne budem dio takvog tima. Za druge članice ne mogu da tvrdim, ali u mom slučaju je netačno da sam o tome da ću napustiti komisiju bilo kako komunicirala sa Đukanovićem, niti je on bilo kako uticao na moju odluku da ne prihvatim učešće u komisiji, niti je o tome da ne želim da radim u komisiji, u predloženom sastavu, mogao da zna prije nego što je za to mogla da sazna

¹ Moja izjava: <https://www.vijesti.me/vijesti/drustvo/614393/gorjanc-prelevic-odbila-ucesce-u-ekspertskom-timu-nece-da-saradjuje-sa-markovicem>

² Izjava Anete Spaić: <https://www.vijesti.me/vijesti/politika/614404/spaic-ostacu-u-ekspertskom-timu-ako-abazovic-povuce-markovica>

³ Izjava Ane Mugoša Stanković: <https://www.vijesti.me/vijesti/politika/614421/stankovic-mugosa-ne-vidim-smisao-rada-u-krnjoj-radnoj-grupi>

⁴ <https://www.vijesti.me/vijesti/politika/614305/ko-je-ko-u-ekspertskom-timu-koji-ce-analizirati-temeljni-ugovor>

⁵ Vidjeti npr. „Zaštitnik države ili prijatelja“, Vijesti, 15.07.2022.

⁶ Ove izjave pretražiti u arhivi Vijesti prema „Akcija za ljudska prava“ i mom ličnom imenu, npr. počev od saopštenja HRA 02.09.2007. godine na ovamo: <https://www.hraction.org/2007/09/02/reagovanje-povodom-napada-na-novinaru-zeljka-ivanovica>/<https://www.hraction.org/2022/07/22/akcija-za-ljudska-prava-nece-ucestvovati-u-strucnom-timu-ciji-clan-promovise-homofobiju-i-seksizam/>

cjelokupna javnost. Pismo, kojim sam mu tu odluku saopštila, istovremeno sam objavila na Internet stranici Akcije za ljudska prava i uputila medijima.⁷

U rečenici „I opozvao ih čim je Abazović prihvatio izazov...“ radi se o činjeničnoj tvrdnji, a ne o komentaru. Čak i ako bi se smatralo da se radi o komentaru, načelo 2 i njegov komentar kažu da „komentar ne smije biti prezentovan tako da stvara utisak da se radi o utvrđenoj činjenici“.

Smatram da je objavljena informacija protivna opštim standardima da novinari/novinarke ne smiju da objave informaciju za koju znaju da je lažna ili zlonamjerna i da nikada ne smiju da objave neosnovanu optužbu na račun drugih koja ima za cilj da ugrozi reputaciju tih osoba.⁸

Javno iznijetom netačnom tvrdnjom da postupam po komandi Predsjednika države, odnosno predsjednika Demokratske partije socijalista (DPS), koju je pročitao u vrijeme pisanja ove žalbe preko 55.000 ljudi, nanijeta mi je šteta, jer sam osoba koja nije članica ni jedne političke stranke, i koja dugi niz godina nastojim da postupam politički nepristrasno, isključivo u cilju zaštite ljudskih prava i vladavine prava. Bavim se javnim poslom, zastupam NVO Akcija za ljudska prava (HRA), organizaciju koja zapošljava pet osoba, koja ima stalne savjetnike i saradnike. Lažna tvrdnja Jovanović-Vukotić, koju su Vijesti objavile, ugrozila je reputaciju i HRA i svih osoba koje ona zapošljava, odnosno koje kroz nju djeluju.

Ova tvrdnja ima diskvalifikatorni karakter. Ona pogoduje neosnovanim tvrdnjama predsjednika Vlade da su komentari koje je Akcija za ljudska prava dala na Temeljni ugovor samo politički, i da ne sadrže ni jedan pravni argument. Ovo je takođe neistina, kao što je HRA i rekla, imajući u vidu javno objavljen sadržaj tih komentara. Međutim, pravni kvalitet komentara mogu da razumiju jedino pravnici, pa neosnovane tvrdnje koje su objavile Vijesti itekako utiču na javno mnjenje i percepciju djelovanja organizacije koju zastupam i nanose nam štetu.

Za pomenutu tvrdnju ne postoji dokaz, jer je netačna. Ne radi se o nenamjernoj grešci, do kakve dolazi i u novinarskom poslu. Radi se o namjernom ocrnjivanju, o objavi informacije za koju se u trenutku objave moralo znati da je i lažna i zlonamjerna. Objavu te informacije je dopustilo uredništvo Vijesti, koje prema Zakonu o medijima zajedno sa osnivačem medija odgovara za cjelokupni sadržaj objavljen u mediju⁹.

⁷ <https://www.hracion.org/2022/07/22/akcija-za-ljudska-prava-nece-ucestvovati-u-strucnom-timu-ciji-clan-promovise-homofobiju-i-seksizam/>

⁸ Član 39 Zakona o medijima

Nije dozvoljeno objavljivanje informacije kojom se vrši povreda časti i ugleda.

Objavljivanje informacije koje mogu štetiti časti i ugledu, dozvoljeno je ako je informacija tačna, izvještava o stvarima od javnog interesa i doprinosi pravu na informisanje.

<https://me.propisi.net/zakon-o-medijima/>

⁹ Član 24 Zakon o medijima

Osnivač medija odgovoran je za objavljeni medijski sadržaj, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Glavni urednik je lice koje slobodno i samostalno uređuje medijski sadržaj i odgovara za objavljeni medijski sadržaj.

Za štetu učinjenu objavljivanjem neistinitog, nepotpunog ili drugog medijskog sadržaja, osnivač, glavni urednik i novinar odgovaraju solidarno, ako se dokaže da su postupali suprotno dužnoj novinarskoj pažnji

<https://me.propisi.net/zakon-o-medijima/>

Ostatak teksta Jovanović-Vukotić govori u prilog zaključku o zlonamjernoj objavi, koja podrazumijeva veći stepen odgovornosti.

Eufemističko prikazivanje djelovanja Markovića zbog koga sam istupila iz komisije

Kolumnistkinja me nazvala licemjerom, zato što sam odbila da posjedim nekoliko sati „sa kolegom zbog njegovog uvredljivog rečnika“, dok navodno „smatram čašću“ to što decenijama stojim na prijemima pored vlasti koja je predvodila napad na Dubrovnik.

Ovi navodi su problematični s više aspekata.

U tekstu se aktivnost advokata Velibora Markovića prikazuje netačno, eufemistično, tako što se prijetnje smrću koje je izricao čitavoj kategoriji osoba tretiraju samo kao „uvredljiv riječnik“.

Ovako je postupljeno i pošto su i same Vijesti, u najavi njegovog učešća u radu komisije objasnile da se radi o osobi koja objavljuje da bi „zavrtao šiju“ pripadnicima LGBTIQ populacije¹⁰. Dodajem, i „lomio kičmu“¹¹. Ne radi se, dakle, samo o „uvredljivom rečniku“, već mnogo opasnijoj pojavi grubih prijetnji koje ugrožavaju sigurnost cijeloj zajednici osoba, koje Marković, prosto, ne podnosi¹².

Objave advokata Markovića su javne i čita ih veliki broj ljudi, koje on takvim prijetnjama *de facto* podstiče da učine isto svakom pripadniku LGBT populacije koga na javnom mjestu vide da iskazuje naklonost osobi istog pola. Zbog toga je i Zaštitnik ljudskih prava i sloboda (Ombudsman) u svom mišljenju broj 604/20, od 24.11.2020. godine, zaključio da su objave advokata Markovića predstavljale govor mržnje, odnosno grubi oblik diskriminacije, i kojim mu je, pored ostalog, preporučeno da „uputi javno izvinjenje pripadnicima LGBTIQ populacije i zagovornicima njihovih prava“, a što je on odbio da učini.¹³

Ovo mišljenje Ombudsmana sam i pomenula i citirala u pismu u kome sam objasnila zašto smatram mojom dužnošću, kao aktivistkinje za ljudska prava, da odbijem da učestvujem u komisiji zajedno s osobom koja istrajava u mržnji prema LGBTIQ osobama, da dajem legitimitet takvoj osobi i s njom bilo kako saradujem na doprinosu nekom opštem interesu.

¹⁰ <https://www.vijesti.me/vijesti/politika/614305/ko-je-ko-u-ekspertskom-timu-koji-ce-analizirati-temeljni-ugovor>
„Marković je bio član Ekspertskog tima Mitropolije crnogorsko - primorske tokom pregovora o Zakonu o slobodi vjeroispovijesti. Advokat je, a pominjao se kao i jedan od kandidata za ministra pravde u Vladi Zdravka Krivokapića. Često je bio u fokusu javnosti zbog homofobnih i seksističkih komentara. Prijetio je da bi „zavrtao šiju LGBT osobama“. U novembru 2020. godine Institucija zaštitinika ljudskih prava i sloboda utvrdila je da je Marković koristio govor mržnje prema pripadnicima LGBTIQ populacije i osobama koje zagovaraju njihova prava.“

¹¹ <https://www.hraction.org/2022/07/22/akcija-za-ljudska-prava-nece-ucestvovati-u-strucnom-timu-ciji-clan-promovise-homofobiju-i-seksizam/>

¹² <https://www.vijesti.me/vijesti/drustvo/454449/advokat-markovic-bi-zavrtao-siju-lgbt-osobama>

¹³ chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.ombudsman.co.me/docs/1606741804_24112020-preporuka-xx.pdf

Smatram da je eufemističkim predstavljanjem odgovornosti Markovića za širenje mržnje prema LGBTIQ zajednici, kolumnistkinja prekršila i načelo 8, koje glasi: „Novinar/novinarica je dužan/dužna da štiti integritet ... pripadnika marginalizovanih i ranjivih grupa“. Ovakvo prikazivanje Markovićevog djelovanja smatram suprotnim i članu 2 Kodeksa.

Međutim, ovo pitanje se mora sagledati i iz ugla smjernice uz član 4 Kodeksa:

„(c) Novinar/novinarica posebno mora voditi računa da ničim ne doprinese širenju mržnje kada izvještava o događajima i pojavama koji u sebi sadrže elemente mržnje“.

Ublažavanje govora mržnje znači njegovu toleranciju, pogotovo jer se uz to i ja ocrnjujem kao neko ko mu se suprotstavlja. Iz teksta kolumne se jedino može zaključiti da kolumnistkinja Vijesti smatra da je takav govor zapravo nešto preko čega se moralo preći. Takav, po meni skandalozan stav za medij koji propagira građanske vrijednosti, može samo da doprinese daljem širenju mržnje prema LGBTIQ zajednici u još uvijek izrazito patrijarhalnom crnogorskom društvu, i ništa drugo.

Ocjena da sam licemjer

Ocjena da sam licemjer je vrednosni sud na koji novinar u principu ima pravo, ako je zasnovan na nekakvoj činjeničnoj osnovi.¹⁴ Međutim, kako se ovdje radi o žalbi na kršenje novinarske etike, a ne o tužbi sudu, neću se upuštati u pitanje je li kolumnistkinja imala dovoljnu činjeničnu osnovu da me nazove “licemjerom”, već ću komentarisati njene navode da bih pojasnila zašto smatram da je **maliciozan** (zlonamjeran), i kao takav suprotan standardu novinarske etike:

“Novinari/novinarke nikada ne smiju da objave informaciju za koju znaju da je lažna ili zlonamjerna.”

Želim da pokažem zbog čega su Vijesti prekršile Kodeks odlučivši da takav navod objave.

Kolumnistkinja je stav da sam „licemjer“ (dvolična osoba, koja u svom djelovanju primjenjuje dvostruke standarde shodno ličnom, a ne opštem interesu) utemeljila na sljedećim premisama:

- 1) pored advokata Markovića su „sjedele stotine ‘ljudi koji poznaju pravo’, uključujući najuglednije sudije, tužioce i advokate”, dok sam samo ja odlučila da ne sjedim;
- 2) odbila sam “nekoliko sati sjedjenja sa kolegom zbog njegovog uvredljivog rječnika”,
- 3) smatram “čašću to što decenijama stojim na prijemima s onima koji su - ne samo govorom mržnje nego i policijskim privođenjem - u smrt poslali više od dvjesto crnogorskih mladića...”.

¹⁴ Npr, presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu D.O.O. ‘Vesti’ i Ukhov protiv Rusije, predstavka br. 21724/03, od 30. maja 2013.

1) Jasno je da nisam morala da sjedim s Markovićem, dok su sudije, tužioci i advokati to morali, u skladu s njihovom profesionalnom obavezom prema ugovorima o radu i pravilima službe, koja ne dozvoljava protest protiv kolege advokata, čime bi izvjesno i neposredno ugrozili interese trećih lica za koje su nadležni. Međutim, kako je Vijestima dobro poznato, ja nisam državna službenica, nisam u pravosuđu, moje učešće u pisanju komentara na „Temeljni ugovor“ i prihvatanje učešća u radu komisije za njegovo ispitivanje bio je jedan dobrovoljni poduhvat u cilju očuvanja pravnog poretka Crne Gore i u sprečavanju da tenzije u društvu eskaliraju. Mogla sam da odbijem učešće, mogla sam da budem zamijenjena, komisija je mogla da radi i bez mene, kad već nije odlučeno da radi bez Markovića. Sve to dobro zna i iskusna kolumnistkinja, kao i iskusan urednički tim i novinari Vijesti.

2) Objasnila sam prethodno zbog čega se u slučaju advokata Markovića nije radilo samo o uvredljivom rječniku, kakav on primjenjuje u odnosu na žene, već i o ozbiljnim prijetnjama kojima se ohrabruju i drugi na nasilje i mržnju prema LGBTIQ osobama. Zanemarivanje da se i prijetnje smrću uzmu u obzir, uprkos intenzivnom izvještavanju Vijesti o njima, smatram takođe dokazom loše namjere koju kolumna odražava.

3) Nikada nisam izjavila da osjećam „čast“ zbog poziva na zvanične prijeme. Ako bih o tome morala da se izjašnjavam, rekla bih da osjećam zadovoljstvo zbog toga što svaki takav poziv, bilo da dolazi od državnih zvaničnika Crne Gore ili od stranih diplomata, doživljam kao uvažavanje zalaganja Akcije za ljudska prava za opšti interes Crne Gore i svih koji u njoj žive. Nikada nisam izjavila da osjećam „čast“ što na prijemima stojim pored onih, koji su, citiram: „ne samo govorom mržnje nego i policijskim privođenjem - u smrt poslali više od dvjesto crnogorskih mladića...“. Dozvoljavam da je moje prisustvo prijemima neko i tako mogao da shvati, ali, činjenica da je istu praksu i predstavnika Vijesti kolumnistkinja izbjegla da kritikuje, dok je mene zbog toga nazvala „licemjerom“, takođe upućuje na to da nije dobronamjerno postupala.

Prema tome, kako me je kolumnistkinja u svom tekstu maliciozno ocrnila bez činjenične osnove, uredništvo Vijesti nije trebalo da dozvoli da takvo postupanje, protivno novinarskoj etici, bude objavljeno u Vijestima.

Međutim, glavni urednik Vijesti je u svom autorskom tekstu objasnio zašto su Vijesti to omogućile, pri tom ne izražavajući bilo kakvo kajanje ili izvinjenje.

Gospodin Kosović je objasnio da je kolumna objavljena jer Vijesti „njeguju pluralizam najrazličitijih stavova“, koji služe za „otvaranje javne polemike“. Objasnio je da svoj posao glavnog urednika doživljava kao obavezu da, „prije svega“, brani „pravo autora koji imenom i ličnim integritetom stane iza svog stava i da obezbijedi prostor za iznošenje tog stava“.

Prema tome, glavni urednik Vijesti nije pokazao da je svjestan svoje obaveze da, prije prije svega, **obezbjedi poštovanje Zakona o medijima i Kodeksa novinara/novinarki Crne Gore** od strane medija koji uređuje i to u odnosu na cjelokupni sadržaj koji se objavljuje. Suština ove žalbe je i da naglasi ovu ključnu obavezu glavnog urednika svakog medija, pa i Vijesti. Kada

glavni urednici ovu obavezu ne bi imali, mediji bi mnogo više bili podložni kršenju zakona i novinarske etike, a samim tim i odštetnim zahtjevima, žalbama samoregulatornim tijelima, i, sve u svemu, njihovo lice u javnosti bi se mnogo lakše kompromitovalo.

Ako su stvarno željeli da doprinesu „kulturi dijaloga“, kako u svom autorskom tekstu objašnjava glavni urednik, onda je trebalo sugerisati kolumnistkinji da, postupajući u skladu s novinarskom etikom, dakle, bez lažnih tvrdnji i zlonamjernosti, problematizuje moje napuštanje komisije i postavi legitimno pitanje da li je to bilo veća šteta nego korist po javni interes, da bi mi se dala prilika da moj stav o tome, u dijalogu, dodatno pojasnim, umjesto da budem prinuđena da podnosim 1 - zahtjev za objavljivanje odgovora i ispravke, 2 - žalbu na kršenje Kodeksa ili 3 - tužbu zbog kršenja Zakona o medijima.

Na kraju bih da naglasim da mi je ovakav postupak Vijesti, pored gubitka vremena, nanio i intenzivan stres. Iniciranje dijaloga o ispravnosti moje odluke da napustim tu komisiju, na elementarno profesionalan način, ne bi mi nanio nikakav stres, već bi, naprotiv, bio ohrabrenje i meni i drugima da nastavimo javni rad i dodatno objasnimo zašto je potrebno suprotstaviti se kršenju ljudskih prava. Kršenje Kodeksa novinarske etike i Zakona o medijima, ili, udarci „ispod pojasa“, kod ljudi, prirodno, izazivaju sasvim suprotan efekat, koji vodi ka povlačenju iz javnog prostora i koji šteti opštem interesu razvoja demokratskog društva.

S poštovanjem,

Tea Gorjanc Prelević

Maslinica, 03.08.2022.

* * *

KODEKS ETIKE NOVINARA/NOVINARKI CRNE GORE

1. Dužnost je novinara/novinarke da poštuje istinu i istrajno traga za njom, imajući uvijek u vidu pravo javnosti da zna i ljudsku potrebu za pravičnošću i humanošću.

1.1. Opšti standardi:

Novinari/novinarke moraju da njeguju najviše profesionalne i etičke standarde.

Novinari/novinarke su obavezni da, u profesionalnom smislu, preduzmu sve kako bi bili sigurni da objavljuju isključivo tačne informacije, i da su njihovi komentari čestiti.

Novinari/novinarke nikada ne smiju da objave informaciju za koju znaju da je lažna ili zlonamjerna.

Novinari/novinarke nikada ne smiju da objave neosnovanu optužbu na račun drugih, koja ima za cilj da ugrozi reputaciju tih osoba.

Pravo je novinara/novinarke da odbije zadatak koji je u suprotnosti sa ovim etičkim Kodeksom.

2. Za novinara/novinku su činjenice neprikosnovene, a njegova/njena obaveza je da ih stavlja u pravilan kontekst i onemogućuje njihovu zloupotrebu, bilo da se radi o tekstu, slici ili tonu.

2.1. Komentar:

Činjenice su neprikosnovene, komentari su slobodni. Komentar ne smije da bude prezentovan tako da stvara utisak da se radi o utvrđenoj činjenici.

...

4. Rasu, vjeru, nacionalnost, seksualnu orijentaciju, rodno opredjeljenje, porodični status, fizičko i mentalno stanje ili bolest, kao i političku pripadnost, novinar/novinkarka će pomenuti samo ako je to neophodno za potpunu informaciju u interesu javnosti.

4.1. ... (c) Novinar/novinkarka posebno mora voditi računa da ničim ne doprinese širenju mržnje kada izvještava o događajima i pojavama koji u sebi sadrže elemente mržnje.

...

8. Novinar/novinkarka je dužan/dužna da štiti integritet maloljetnih osoba, kao i pripadnika marginalizovanih i ranjivih grupa.